SPIS TREŚCI

Wprowadzenie 5

Część I

Gospodarka lokalna w świetle nowej reformy administracyjnej Polski (*Bohdan Gruchman*) 7

Miejsce i rola obszarów pogranicza polsko-niemieckiego w ogólnych koncepcjach zagospodarowania przestrzennego kraju (*Bohdan Gruchman*) 12

Wdrażanie strategii wielofunkcyjnego zintegrowanego rozwoju na obszarach wiejskich województwa lubuskiego (*Małgorzata Słodowa-Hełpa*) 15

Instrumenty sterowania rozwojem lokalnym w wybranych gminach pogranicza polsko-niemieckiego (*Maria Trojanek*) 57

Strategiczne planowanie rozwoju gmin na przykładzie gmin przygranicznych (*Ewa Nowińska*) 64

Próba adaptacji wybranych elementów strategii na przykładzie gminy Nowa Sól (*Ewa Nowińska*) 78

Część II

1. Warunki ramowe 103
   1.1. Badany obszar 103
   1.2. Prawne podstawy planowania 104
      1.2.1. Planowanie krajowe i regionalne w Brandenburgii 104
      1.2.2. Suwerenność planistyczna gmin 106
      1.2.3. Podstawy prawne obszarów chronionych 109
      1.2.4. Konsekwencje planowania sektorowego dla obwodu urzędowego Angermünde-Land 111
   1.3. Programy pomocowe Unii Europejskiej 113
   1.4. Programy pomocowe dla Brandenburgii 122
   1.5. Podstawy polityki komunalnej w Brandenburgii 139
      1.5.1. Gminy 139
      1.5.2. Kraj związkowy Brandenburgia 139
      1.5.3. Sytuacja finansowa gmin w RFN 141
   1.6. Plany budżetowe gmin na badanym obszarze 143

2. Cele rozwoju gmin 145
   2.1. Cele rozwoju w ramach wstępnego planowania struktur rolniczych 145
      2.1.1. Ogólne cele rozwoju 145
      2.1.2. Cele rozwojowe poszczególnych gmin 148
   2.2. Cele rozwoju gmin w świetle badań terenowych (forum mieszkańców) 157

3. Założenia metodyczne strategii badawczej 168
3.1. Strategia badawcza 168
3.1.1. Metoda techniki systemowej 169
3.1.2. Polityczny proces decyzyjny – proces projektowania 170
3.2. Instrumenty strategii badawczej 172
3.2.1. Metody techniki systemowej 172
3.2.2. Strategia badawcza oparta na założeniu analizy wartości użytkowej 173

4. System docelowy w zakresie renowacji wsi 178
4.1. Ustalenie drzewa zależności 178
4.1.1. Rozpatrzenie i ocena kryteriów docelowych 182
4.1.2. Opis drzewa zależności 183
4.2. Ewidencja możliwości (przedsięwzięć) 186
4.2.1. Rozpatrzenie warunków dodatkowych 187

5. Drzewo celów rozwoju regionalnego terenów zagrożonych powodzią – dyskusja i ocena kryteriów celów 189

6. Operacjonalizacja założeń badawczych 193
6.1. Transformacja wyników pod względem matematyczno-statystycznym 193
6.2. Metoda oceny wraz z przykładami 201

Załącznik 1 201
Załącznik 2 207

Literatura 215

WPROWADZENIE

Niniejsza publikacja stanowi prezentację badań realizowanych w ramach projektu „Strategia rozwoju obszarów przygranicznych" finansowanego z funduszu Phare Fiesta II. Praca składa się z dwóch części, które prezentują rezultaty badań dotyczących pogranicza polsko-niemieckiego. Część pierwsza jest podsumowaniem studiów przeprowadzonych w ramach wymienionego grantu przez zespół pracowników Akademii Ekonomicznej w Poznaniu pod kierunkiem Pana profesora dr. hab. Bohdana Gruchmana, a część drugą opracował zespół z Instytutu Polityki Komunalnej pod kierunkiem Pana profesora Franza Walka. Zgodnie z zamierzeniem badawczym, opracowania teoretycznie zostały połączone ze studiami przypadków. Implementacja opracowanej procedury oceny nastąpiła w gminach pogranicza polsko-niemieckiego, gdzie dzięki współpracy administracji gminnych można było zorganizować liczne seminaria oraz spotkania z zainteresowanymi mieszkańcami.

Zmienione uwarunkowania systemowe dotyczące funkcjonowania gospodarki i państwa wymagają nowego podejścia do problematyki kształtowania rozwoju lokalnego i jego uwarunkowań. Niniejsza publikacja ma uzupełnić i poszerzyć istniejący stan badań w zakresie tworzenia strategii rozwoju lokalnego ze szczególnym uwzględnieniem obszarów pogranicza polsko-niemieckiego. Autorzy niniejszej publikacji wychodzą z założenia, że warunkiem koniecznym przy przyznawaniu środków pomocowych Unii Europejskiej na rozwój lokalny i regionalny jest stworzenie odpowiednich procedur oceny, które pozwolą zrównoważyć warunki życia w krajach członkowskich Unii, a także w krajach mających wkrótce do niej przystąpić.

W części pierwszej poruszane są takie zagadnienia, jak: miejsce i rola obszarów pogranicza polsko-niemieckiego w koncepcjach zagospodarowania przestrzennego kraju, gospodarka lokalna w świetle nowej reformy administracyjnej Polski, wdrażanie strategii wielofunkcyjnego zintegrowanego rozwoju na obszarach wiejskich województwa lubuskiego, instrumentarium pobudzania rozwoju lokalnego, znaczenie i procedury budowania lokalnych strategii rozwoju na szczeblu lokalnym oraz adaptacja niektórych elementów modelu strategii rozwoju na szczeblu lokalnym na przykładzie gminy Nowa Sól dotkniętej klęską powodzi.

Część druga przedstawia aspekty teoretyczne i możliwości praktycznego wykorzystania analizy użytkowej w procesie podejmowania decyzji na szczeblu lokalnym. W ten sposób można zapewnić uwzględnienie subiektywnych celów pomocy wraz z założeniami dotyczącymi środków finansowych dotacji zgodnie z wagą zakresów kryteriów, takich jak czynniki loka-

lizacyjne, regionalne plany rozwoju, infrastruktura itd. Warunkiem implementacji jest jednak przygotowanie i opracowanie drzewa celów, które wyraźnie zaprezentuje ich hierarchię. Jest to niezmiernie ważne, również w odniesieniu do kwestii ustalenia wagi i oceny.

W ten sposób można łatwo dokonać transformacji przedstawionego postępowania, tak na przykład, aby dostosować je do potrzeb działań mających na celu rozwój wsi lub gmin, kooperację transgraniczną dotyczącą najróżniejszych politycznych obszarów działania lub też rozwój obszarów zagrożonych powodzią (powódź na Odrze). Oczywiście poza regulacjami ustawowymi oraz funduszami szczególną uwagę należy poświęcić czynnikom socjoekonomicznym. Proces transformacji systemu zarówno we wschodniej części Niemiec, jak i w Polsce wiąże się nie tylko ze zmianą wielu ustaw, ale także z licznymi zmianami administracyjnymi i funkcjonalnymi. I tak w Polsce dopiero niedawno powstały nowe województwa, a w Brandenburgii stworzono np. nowe duże powiaty. Obecnie pojawiły się także dążenia do stworzenia tzw. dużych gmin.

Przedstawione w niniejszym opracowaniu ramy oceny stwarzają możliwość oceny różnych przedsięwzięć rozwojowych z zakresu zarówno polityki regionalnej, jak i gminnej, zgodnie z jednym systemem wartości. Godny podkreślenia jest fakt, że stworzono w ten sposób instrumentarium służące do oceny wspólnych transgranicznych celów rozwojowych.

Szczególne podziękowania należy skierować do uczestniczących w projekcie przedstawicieli polskich i niemieckich gmin, a także do studentów Wolnego Uniwersytetu w Berlinie i autorów poszczególnych artykułów z Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.

Bohdan Gruchman,
Franz Walk,
Ewa Nowińska